

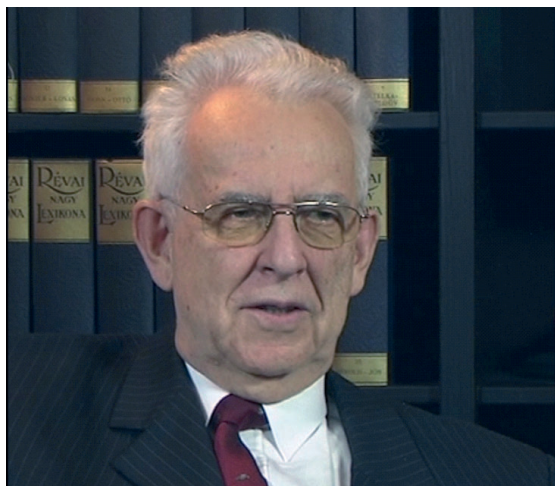
Parlagh Gyula emlékére

Kivételes szerénységgel párosult kivételes szorgalma, tudása és munkabírása. Sokan munkamániásnak tartották, néha családtagjai is, meg különcknek, ahogy a tanszéki karikatúrán fejjel lefelé ábrázolták a Varsányi-tanszék egyik ünnepén.

A tanszék ismertebb munkatársai (nincs mindenki a képen): Nagy Lajos György, Biles Ferenc, Rácz György, Székely György, Szekrényesi Tamás, Fülöp Mihály, Gáspár Gyula, Martin Antal, Molnár Jenőné Pál Éva, Parlagh Gyula, Soós János, Sztraka Lajos, Traply Gusztávné Szigetváry Gizella, Fóti György, Grofcsik András, Noszticius Zoltánné Schneider Eszter, Parlagh Gyuláné Huszár Klára, Kiss Árpád, Oláh Károly, Székely Éva, Moharos Éva Török Gábor, Kubinyi Miklós

Az első, honi Fizikai Kémia Tanszék 1951-ben vált hivatalossá Schay Géza professzor vezetése alatt. 1965-ben Schay Géza lemondott a tanszék vezetéséről és helyét 1986-ig Varsányi György töltötte be, akinek neve több ezer egykori diákja emlékében maradandó emléket hagyott. A nagy tekintélyű spektroszkópus professzor kiváló szellemű és színvonalú tanszékot irányított, maradandó tudományos eredményei mellett a humán kultúra területén is óriási műveltsége volt. A tanszékre csak kiváló tudású, tehetséges kutatók kerülhettek.

PARLAGH GYULA

Ilyen volt Parlagh Gyula is, aki már középiskolás korában ki-magaslóan tehetséges matematikusként hívta fel magára a figyelmet: az Arany Dániel-matematikaverseny harmadik helyezettje volt, amikor a gimnáziumába látogató egyik műegyetemi tanár javasolta neki a vegyészmérnöki továbbtanulást.

1938-ban született Kecskeméten, polgári családba. Édesapja törvényszéki bírósági tanácsos, anyai nagyapja tanfelügyelő tanár. Nagyszülei az első világháború utáni elszakított területekről érkeztek 1918-ban az alföldi városba.

A Katona József Gimnáziumban érettségizett. Olyan kimagaslóan jó tanuló volt, hogy a családot ért, háború utáni megpróbáltatások sem tudták megakadályozni, hogy egyetemen tanulhasson. 1957-ben lett a BME Vegyészmérnöki Karának hallgatója. A reál tárgyakon túl hobbija volt a nyelvtanulás, amit autodidakta módon, sajátos rádióhallgatós módszerrel gyakorolt. Élete során öt nyelvből ért el kimagasló tudást: angol, orosz, német, francia, lengyel. (Lengyel tanulását az inspirálta, hogy harmadéves egyetemista korában az évfolyama Lengyelországba ment tanulmányi gyakorlatra.) Egyetemi tanulmányait 1962-ben kiegészítéssel fejezte be. A Fizikai Kémia Tanszéken kapott gyakornoki állást. Kimagasló eredményt ért el a kénsavgyártás vanádium-pentoxid-alapú katalizátora működési mechanizmusának feltárásában. Egyetemi doktori disszertációját ebben a témakörben készítette.

Egyik bírálója szerint kandidátusi értékűnek minősített dolgozatát azonban nem kívánta előmenetele hasznára fordítani, ugyanis sokkal jobban érdekelték azok a lehetőségek, amelyek akkoriban a számítógépes programozás terén adódtak az egyetemen. Új kutatási területet választott a még csak elméletben létező folyamatos gázkromatográfiában lévő lehetőségek feltárására, matematikai modellezés segítségével. Úgyiszlóván a kezdetektől, a szobányi méretű számítógép birtokában, lépésről lépésre haladva gyarapította tudását az elválasztástechnika differenciálegyenleteinek megoldásában. A számítástechnika viharos fejlődése végül 1987-ben meghozta a kandidátusi értekezést is.

A tanszék mai napig híres igényességéről az átadott és szerzett tudás tekintetében. Álljon itt két példa: Varsányi professzor előadásai során egy időben vetélkedők zajlottak kisorsolt hallgatói csoportok között az előző előadások anyagából. Ezzel kívánták a hallgatókat folyamatos tanulásra bírni. A kérdéseket az oktatók készítették a professzor jóváhagyásával. A hallgatók fél-évenként legalább hat zárthelyit írtak. Ezek közül a három legjobb eredményezte a félév végi gyakorlati jegyet.

A Max Planck Társaság által alapított, nonprofit Belstein Intézet szervezésében induló hatalmas vállalkozás, amely a szerves kémia irodalmának digitalizálását és egységesítését célozta, elért Magyarországra is. A több ország részvételével készülő, anyagilag is sikeres munka magyarországi szervezését Rusznák István professzor kezdte, majd tőle Parlagh Gyula vette át, később két munkatársat vett maga mellé, Nagy Józsefet és Farkas Lászlót. Ekkor kiválóan hasznosult nyelvtudása és számítástechnikai képzettsége. A nagyfokú precizitást igénylő munkában sok diplomás munkatárs vett részt. A minőség biztosítására nagy gondot fordítottak. Így vált lehetővé, hogy a „Belstein-szerkesztés” Parlagh Gyula életének legjelentősebb munkájává vált egészen 2014-ig.

A ma vegyészei, amikor számítógépükön a Beilstein-adatbázisban keresnek egy INO vegyületet vagy szintézisutat, feltétlenül kell, hogy – ha egy pillanatra is – gondoljanak Parlagh Gyulára, aki nagyon sokat tett azért, hogy ez a tudásbázis ennyire hasznos és használható legyen.

Ezen túlmenően, szinte 2020-ban bekövetkező haláláig, mint

nyugalmazott docens oktatta a jövőre hallgatókat a Vegyészmérnöki Kar legnehezebbnek tartott tanszékén. A sok munka mellett ideje szeretni közelében dolgozó feleségét (Huszár Klárát) és három tehetséges gyermekét (Ágneszt, Gábort és Mártont), akik büszkéek lehetnek rá.

Tömpe Péter

Emlékmorzsák Kajtár Márton barátommal közös bonni tanulmányutunkról

Tízéves vesztegárt követően (diplomaszerzésem után, politikai okokból, éveken át nem kaptam kiutazási engedélyt), 1970-ben hozzájárultak, hogy elfogadjam Heinrich Wamhoff professzor akkor már többször megismételt vendégkutatói meghívását a Friedrich Wilhelms Egyetem Kémiai „Kekülé” Intézetébe. Vendéglátóm szállást – albérleti szobát – is foglalt számomra. Odaérkezésemkor derült ki, hogy ugyanabban a lakásban bérelt szobát Kajtár Marci barátom is, aki Günther Schnatzke vendégeként, mint Humboldt-ösztöndíjas, tartózkodott Bonnban. Schnatzke szintén a Kekülé Intézet oktatója volt. Így addigi laza kapcsolatunk Marcival (1960 és 1965 között mindketten az ELTE Szerves Kémiai tanszékén dolgoztunk, ő akkor tanársegédként, én pedig, mint a Gyógyszerkutató Intézet tudományos munkatársa, vendégkutatóként), bonni tartózkodásom közös albérletben töltött két hónapjában szoros barátsággá mélyült.

Napi időbeosztásunk jelentősen eltért: míg én a szokványos 8–18 órás intervallumban dolgoztam (néha az esti órákban meghosszabbítva, hogy a napközben foglalt műszerhez hozzáférve méréseket végezhessek a 90 MHz-es NMR-spektrométerrel), Marci déltájt kezdte a napot, és Spézivel (Schnatzke beceneve) aztán hajnalig dolgoztak. Háziasszonyunk, Mutti Kalthoff (idős hadiöveg, aki lakásának szobáit kiadva tartotta fenn magát) az ajtón dörömbölve jelezte Marcinak, hogy ideje fölkelni. Egyébként is gyermekeiként kezelte albérlőit: Muttinak kellett szólítanunk és anyailag gondoskodott rólunk. Marcival következetesen fölcserélte a nevünket: őt Herr Szohhardnak szólította, én voltam Herr Kojtar.

Hétköznapi ritkán találkoztunk, rendszeresen csak hajnaltájt. Akkor én már javában aludtam, de az albérlőtársak éjjel 1 és 2 óra között érkeztek haza, meghozzá óriási robajjal. A szobáink ugyanis az emeleten voltak, ahová ósdi, tán több évszázados tölgyfa lépcső vezetett, és amikor valaki ezen felment, minden lépcsőfok kisebb menydörgésre emlékeztető hangon tiltakozott a terhelés ellen. Nemcsak Marci volt késői érkező, de a két további albérlő is hajnali hazajáró volt. Egyikük, bizonyos professzor Vupelius közgazdaságot oktatott Kölnben, és csak éjfél után érkezett haza (akkor még nem volt metró-összeköttetés Bonn és Köln között). A másik albérlő, Herr Dahlmeyer a bonni színház epizodistája, akkoriban éppen az egyik gyilkost alakította a III. Richárdban, és ez okból nem borotválkozhatott: a gyilkosok tudvalevően borostásak! Az előadások befejeztével a színésztársaság a közeli sörözőben vezette le az előadás feszültségét, s mire ez sikerült, már virradt! Dahlmeyer úr aztán a lépcsődörgést vidám nótázással tetézte.

A hazaérkezést kedélyes együttlétet követte a közös konyhában. A Mutti alig várta a társaság megérkezését és „Pfannenkuchen”-

nel vendégelt minket (addigra én is kényszerűen csatlakoztam az ébren lévőkhöz, mert aludni úgysem lehetett). A sütemény engem leginkább pozdorjára emlékeztetett: rendkívül ízetlen és csontszáraz volt, ha túl hevesen beleharaptunk, a fogaink épségét veszélyeztette. Érthetően le kellett öblíteni a torkunkon akadt csemegét. Erre a célra szolgált Marci bőséges, otthonról hozott szilvóriumkészlete, s ez aztán tovább emelte a vidám hangulatot. Így keveset alhattam, de annál jobban!

A hétfvégeket együtt töltöttük Marcival. Fáradhatatlanul gyarapította a modern művészetek terén ugyancsak hiányos műveltségem. Kiállításokra, könyvtárba, múzeumokba és moziba cipel. Két eset különösen élénken maradt meg emlékezetemben. Nem szeretem a filmművészetet, évtizedek óta nem voltam moziban és a tv-ben sem nézek filmeket. De Marci többször is elvonszolt a moziba. Egyik alkalommal egy művészfilmet láttunk, amiről azt mondta, hogy hihetetlenül mély filozófiai gondolatok tárháza és vizualizálása. A címére csak körülbelül emlékszem, valahogy így hangzott: „Zabriszki pont”. Bennem annyi maradt meg belőle, hogy minduntalan pucér emberek hengergőznek egy homokdomb oldalában. Marci szelíd türelemmel viselte szarkasztikus kritikám, és próbálta megvilágítani számomra a film nagyszerűségét.

A másik emlékezetes eset egy „Public Expo” meglátogatása volt. Egy nagy teremben különböző méretű és alakú képekterek függtek a falon, és felületük színes gyurmákra emlékeztető anyaggal volt borítva. Őt márkáért bárki kiélhette itt művészi hajlamait. Aki lefizette a belépőt, kiválaszthatott egy keretet, és azt tehette vele, amit akart: festhetett a gyurmára, alakíthatta – így domborzatot hozhatott létre benyomkodva vagy kihúzva a gyurma egy részét. A legkedveltebb művészi alkotásmód azon-